

אינו צריך להזכיר בברכות הפטרה מענינו **של ראש חודש**.

וטעמו: משום שאילמלא יום שבת, אין קורין בנביא בראש חודש.

וכשם שבהפטרה אזלינן אחר היום ה"מחייב" של הקריאה, הוא הדין לגבי הזכרת חנוכה במוספי שבת וראש חודש. שהואיל ואין חיוב המוסף מחמת החנוכה אינו מזכיר בהם של חנוכה.

ודחינן: מי דמי?! התב, בהפטרה, נביא בדראש חודש — ליכא כלל. וכיון שאין בו בראש חודש קריאת הפטרה הרי גם כשאירע ראש חודש בשבת אין מזכירים אותו בברכת הפטרה. וזו היא סברתו של רב גידל שאינו מזכיר בברכת הפטרה בשבת את ענין ראש חודש.

אבל הכא בחנוכה, הרי איתיה להזכרת היום בתפילת ערבית ושחרית ומנחה. ולכך יום שמחוייב בארבע תפילות, כגון שבת או ראש חודש, מזכיר אף במוסף ענינו של יום.

אלא, להא דמיא מילתא דרב הונא ורב יהודה.

דאמר רב אחרבוני אמר רב מתנה אמר רב: יום טוב שחל להיות בשבת — המפטיר בנביא בתפילת מנחה בשבת [ובימיהם היו רגילים לקרא בשבת במנחה עשרה פסוקים מנביא] — אינו צריך להזכיר בברכת הפטרה ענינו של יום טוב.

והטעם: משום שאילמלא שבת, אין קורין בנביא בתפילת מנחה ביום טוב. ואף שבשחרית קורין בנביא, מכל מקום הואיל ודין הקריאה של מנחה היא מחמת השבת

ולא מחמת היום טוב, לכן אין מזכיר בברכותיה את היום טוב.

וכמו כן לגבי הזכרת ענין חנוכה בתפילת מוסף של ימי חנוכה. כיון שחובת התפילה אינה מחמת החנוכה לא מזכיר בה ענינו של חנוכה.

ומסקינן: ולית הלכתא ככל הני שמעתתא! כד-ב

דלא כרב הונא ורב יהודה, שאמרו שאינו מזכיר חנוכה במוספין.

ודלא כרב גידל, דאמר שהמפטיר בשבת ראש חודש אינו מזכיר ראש חודש.

ודלא כדרב אחרבוני, דאמר שיום טוב שחל להיות בשבת אינו צריך להזכיר יום טוב בקריאת נביא של מנחה.

אלא הלכתא כי הא דאמר רב יהושע בן לוי:

יום הכפורים שחל להיות בשבת — המתפלל תפילת נעילה צריך להזכיר של שבת, ואומר: ותתן לנו את יום המנוח הזה ואת יום הכפורים הזה, וחותם את ברכתו: מקדש השבת ויום הכפורים.

ומאי טעמא מזכיר של שבת?

משום שיום הוא שנתחייב בארבע תפלות [מלבד תפילת הלילה]. וכיון שחובת היום הוא צריך להזכיר בה גם את השבת.

ותמהינן: קשיא הילכתא אחילכתא:

אמרת הילכתא כרבי יהושע בן לוי דמזכיר בנעילה את יום השבת. ומאי דך, קיימא לך

הילכתא כרבא.

היום הוא, מזכיר בה אף של שבת.

דאמר רבא: יום טוב שחל להיות בשבת, שליה ציבור הוירד לפני התיבה בתפילת ערבית ומתפלל "מעין שבע" [מגן אבות] — אינו צריך להזכיר ענינו של יום טוב.

שנינו במשנה: ולא באליה, ולא בחלב, וכו' וחכמים אומרים: אחד [חלב] מבושל ואחד שאינו מבושל אין מדליקין בו.

והטעם: משום שאילמלא יום השבת, אין שליה ציבור יורד לפני התיבה בתפילת ערבית ביום טוב [שתפילת "מגן אבות" נאמרת רק בשבת].

והוינן בה: חכמים, שאמרו במשנה שאין מדליקין בין בחלב מבושל ובין שאינו מבושל — היינו תנא קמא שאמר אין מדליקין בחלב, וכל חלב במשמע.

ומדקיימא לן בהא כרבא, הרי שהולכים רק אחרי היום ה"מחייב" את התפילה, וכמו כן ביום הכפורים כשמתפלל תפילת נעילה [שחובתה מחמת יום הכפורים] לא יזכיר בה של שבת. ואילו אתה אמרת הילכתא כרבי יהושע בן לוי שמזכיר בנעילה את יום השבת. וקשיא הילכתא אהילכתא!?

ומבארין: איכא בינייהו הך מילתא דאמר רב ברונא אמר רב [לעיל כא א], שאם ערב שמן שראוי להדלקה בשמנים שאסורים בהדלקה — מותר להדליק בהם.

ובהא פליגי תנא קמא וחכמים, אי שריא הדלקה בחלב כאשר מוסיף בו שמן.

ודחינן: הכי השתא?! התב, בחזרת הש"ץ בערבית של שבת — בדין הוא, דאפילו בשבת נמי לא צריך, משום שלא נתקנה חזרת הש"ץ בערבית. ורק רבנן הוא דתקוני לומר תפילת "מגן אבות" משום סכנה. כיון שבתי כנסיות שלהם לא היו בתוך העיר, ובימות החול היו עסוקים במלאכתם ומתפללים ערבית בביתם, ורק בלילות שבת הגיעו לבית הכנסת. וחששו חכמים שמא המאחרין לבוא יסיימו תפילתם לאחר שהציבור יסיים, וישארו לבדם בבית הכנסת, לכן האריכו את תפילת הציבור. ומכיון שסיבת חזרת הש"ץ בערבית היא משום סכנה [ואינה מצד חובת היום] לכן אין מוסיפין בה ענין יום טוב.

ולא מפיימי, ולא נתפרש מי מהם אסר ומי התיר.

מתניתין:

אין מדליקין בשמן שריפה, שמן של תרומה שנטמאת, העומד לשריפה, ביום טוב שחל להיות בערב שבת [כפי שנתבאר בגמרא לעיל כג ב].

רבי ישמעאל אומר: אין מדליקין בעטרון, פסולת של זפת, מפני כבוד השבת, שריחו רע.

וחכמים מתירין להדליק בכל השמנים. והיינו: בשמן שומשמוין, בשמן אגוזים, בשמן צנונות, בשמן דגים, העשוי מקרבי דגים שנמוחו. בשמן פקועות [דלעת

אבל הכא בתפילת נעילה — יום הוא שנתחייב בארבע תפלות. וכיון שחובת

מדברית], ומדליקין גם בעטרין ובנפט, סוג שמן שריחו רע.

רבי טרפון אומר: אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד.

גמרא:

והוינן בה: מאי טעמא אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב?

ומבארין: לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב⁽⁵⁰⁾.

ותו הוינן בה: מנא הני מילי שאין שורפין קדשים ביום טוב, ומדוע לא ידחה עשה ד"באש תשרופו" [שמצוה לשרוף את הקדשים שנטמאו] את הלאו של "לא תעשה כל מלאכה"?

ומבארין: אמר חזקיה, וכן תנא רבי חזקיה: אמר קרא "ולא תותירו ממנו [מן בשר קרבן הפסח] עד בקר. והנותר ממנו עד בקר — באש תשרופו".

שאינ תלמוד לומר בסיפא דקרא "עד בקר", והיה די לנו אם היה כתוב: והנותר ממנו באש תשרופו.

מה תלמוד לומר "עד בקר"?

בא הכתוב ליתן לו, לנותר, שדינו בשריפה — בקר שני לשריפתו. שאינו נשרף בבוקרו של יום טוב אלא למחרתו, בחול המועד.

ומינה, שאין שורפין את הקדשים ביום טוב.

אביי אומר: מהכא דרשינן לה, דאמר קרא "עולת שבת בשבתו". רק עולת שבת שהיא חובת היום, קריבה בשבת. ובא למעט: ולא עולת חול, כגון איברי תמיד של ערב יום טוב שלא הוקטרו מבעוד יום, שאין מקטירין אותם ביום טוב.

רבא אומר: מהכא דרשינן לה: אמר קרא "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם". תיבות "הוא לבדו" יתירות הן, והיה צריך לומר: אך אשר יאכל לכל נפש יעשה לכם.

ומינה ילפינן: "הוא", דוקא אוכל נפש מותר לעשותו ביום טוב, ולא מכשירין. שאין מכשירי אוכל נפש [שאפשר לעשותן מערב יום טוב], כהכנת הסכין והשפוד, מותרין ביום טוב.

"לבדו" קאתי למעוטי: ולא מילה הנעשית שלא בזמנה, שאינה דוחה את השבת⁽⁵¹⁾.

בלילה כלל, מיישב הבית הלוי שרק בשריפת נותר נאמר הדין של לילה, אבל בשריפת קדשים טמאים אפשר לשורפם בלילה, ותרומה טמאה שוה לקדשים טמאים וראויה לשריפה בלילה.

51. החזון איש מקשה מדוע צריך דרשא לומר שמילה שלא בזמנה אינה דוחה יו"ט, הרי כלל בדינו שמצוה שאין זמנה קבוע נדחית בפני כל מצוה אחרת (וכמו שאין רואים נגעים לחתן,

50. מבוואר שאיסור שריפת תרומה הוא דומה לאיסור שריפת קדשים, והירושלאמי הקשה היאך ניתן לשרוף תרומה בלילה שהרי קדשים אסורים בשריפה בלילה?

והירושלאמי מחדש לשיטתו שאין מניעה לשרוף קדשים בלילה, אלא שתחילת זמן שריפת קדשים הוא רק מהבוקר, אבל בלילות שלאחריו אפשר לשרוף.

אמנם לשיטת הבבלי שאין שריפת קדשים

שפיר דמי להנות משמן תרומה טמאה.

והוינן בה: מאי טעמא שרי?

אמר רב: כשם שמצוה לשרוף הקדשים שננטמאו שנאמר [ויקרא ז יז] "באש ישרף", כך מצוה לשרוף את התרומה שננטמאת, דדמיא לקודש. ועוד טעם, משום שלא יבואו לידי תקלה, שמא יאכלוהו⁽⁵²⁾.

ואמרה תורה: בשעת ביעורה — תיהני ממנה. ומינה, דשרי להנות מתרומה טמאה.

והוינן בה: היכן אמרה תורה שיהנה מהתרומה טמאה בשעת שריפה?

ומבארין: מדרב נחמן. דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו, אמר קרא: "ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי". "תרומותי" משמעו — בשתי תרומות הכתוב מדבר, אחת תרומה שחורה, ואחת תרומה טמאה.

ואמר רהמנא: "לך" — שלך תהא, שרשאי אתה להסיקה תחת תבשילך.

ואיבעית אימא, מפסוק אחר למדנו שתרומה טמאה מותרת בהנאה.

דאי לאו דמיעטיה קרא הוה אתיא בקל וחומר להתירה. כדאמרינן לקמן [קלב ב]: ומה מצות מילה, שהיא דוחה את איסור קציצת בהרת [בין כשהמילה בזמנה, ובין שהיא לא בזמנה], שמצוה למול אפילו אם יש בהרת במקום המילה, למרות שאיסור קציצת בהרת חמור כל כך שעבודה בבית המקדש נדחית מפני איסור זה [שכאשר הכהנים טמאים בצרעת העבודה נדחית]. שבת, שנדחית מפני עבודה, כל שכן שתדחה בפני מילה אף כשהיא שלא בזמנה.

להכי קאתי קרא "לברו" ללמדנו שאין מילה שלא בזמנה דוחה את השבת.

רב אשי אמר: מקרא אחרנא דרשינן. כה-א דכתיב: "ביום הראשון שבתוך", דמשמעו עשה, שציוונו לשבות מעשיית מלאכה. והוה ליה איסור מלאכה ביום טוב עשה [דשבתוך] ולא תעשה, דכתיב: "לא תעשה כל מלאכה". ואין עשה של מצות שריפת קדשים [דכתיב באש תשרופן] דוחה את לא תעשה ועשה של איסור מלאכה ביום טוב.

ומדייקינן: מהא דאסרינן להדליק בשמן שריפה ביום טוב, משמע, הא בחול —

וברגל). וא"כ ברור שמילה שלא בזמנה אינה דוחה יו"ט?

ותירין שמכיון שכבר מצינו היתר לדחות יו"ט כדי לקיים מצות מילה בזמנה, היינו סוברים שגם שלא בזמנה היא דוחה יו"ט, ולכן צריך דרשא שאין זה דוחה יו"ט.

52. רש"י מבאר שדין שריפה הוא משום חשש של תקלה.

והתוספות הקשו עליו שהרי במסכת תמורה

מבואר שתרומה טמאה היא מן הדברים הנשרפים, ונאמר שם במפורש שכל הנשרפין אינם נקברים, ואילו לפי טעמו של רש"י משמע שאין דין דוקא בשריפה אלא אפילו בכל אופן אחר של כילוי וביעור אפשר?

והבית הלוי מבאר את שיטת רש"י שאכן אין לקבור תרומה כיון שגם בקבורה שייך תקלה שמא ימצאו אותה אחרי קבורתה, אבל בשאר אופני הכילוי והביעור אין חשש של תקלה ולכן אין דין דווקא בשריפה (כשיטת התוספות) אבל אסור בקבורה.